

Η ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΩΣ ΜΕΙΖΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΘΕΜΑ: ΕΠΑΝΕΞΕΤΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΕΝΩΝ ΣΕ ΕΡΓΑ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΡΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ

Γάπα Ευθυμία¹, Κόφφας Στέφανος², Παπαδημόπουλος Ιωάννης³,
Σδρόλιας Λάμπρος⁴, Μπέλλιας Δημήτριος⁵

Περίληψη

Η σύλληψη του θέματος της συγκεκριμένης έρευνας έχει τις ρίζες της στο ενδιαφέρον των συμμετεχόντων σχετικά με τη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων (trafficking) ως κοινωνικό ζήτημα. Παρουσιάζονται το θεωρητικό υπόβαθρο βάσει της βιβλιογραφικής ανασκόπησης καθώς και τα ερευνητικά αποτελέσματα σχετικά με τις υπάρχουσες πληροφορίες για το φαινόμενο του trafficking στην Ελλάδα. Εξάγονται συμπεράσματα επανεξετάζοντας την πολιτική διαχείρισής του και αναλύονται οι πρακτικές αντιμετώπισής του στην Ελλάδα, εξειδικεύοντας και εστιάζοντας κυρίως στην εφαρμογή προσανατολισμένων σε έργα (projects) οργανωτικών διαρθρώσεων και στρατηγικών διαδικασιών, ως την αναγκαία επιλογή- προϋπόθεση για την αντιμετώπιση του μείζονος αυτού κοινωνικού προβλήματος.

Λέξεις Κλειδιά: Trafficking, πολιτική διαχείρισης, πρακτικές αντιμετώπισης, οργανωτικές διαρθρώσεις και στρατηγικές διαδικασίες προσανατολισμένες σε έργα (projects), επικοινωνιακή πολιτική.

1. Εισαγωγή

Η εμπορία ανθρώπων, που είναι διεθνώς γνωστή ως trafficking, ορίζεται σύμφωνα με πολλούς ειδικούς ως η σκλαβιά των μοντέρνων καιρών. Έχει αντίκτυπο σε εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους παγκοσμίως και θεωρείται έγκλημα το οποίο καταπατά τα ανθρώπινα δικαιώματα, πιο συχνά δε των γυναικών και των παιδιών⁶ -ομάδων ευάλωτων στο φαινόμενο αυτό-

---

1. Διαχειρίστρια Έργων, MSc.

2. Λέκτορας Κοινωνικής Εργασίας, Ph.D, Πανεπιστήμιο Φρέντερικ Λευκωσία, Κύπρος.

3. Καθηγητής, Ph.D, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Τεχνολογικό Ίδρυμα Θεσσαλίας.

4. Καθηγητής, Ph.D, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Τεχνολογικό Ίδρυμα Θεσσαλίας.

5. Υποψήφιος διδάκτορας, Τμήμα Φυσικής Εκπαίδευσης και Αθλητικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

6. Σύμφωνα με τα στοιχεία που τηρεί η Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας του Αρχηγείου Ελληνικής Αστυνομίας, κατά τα έτη 2003-2013, προκύπτει ότι τα θύματα είναι κυρίως γυναίκες και παιδιά που εξωθούνται στην ελαστική, την πορνεία, την εργασιακή εκμετάλλευση και άλλες εγκληματικές δραστηριότητες

εξαναγκάζοντάς τους όχι μόνο στη σεξουαλική εκμετάλλευση - εκπόρνευση αλλά και σε μια χειρότερη μορφή εκμετάλλευσης, κυρίως για τα παιδιά, που αφορά στη δουλεία, το εμπόριο βρεφών καθώς και την αφαίρεση - εμπόριο οργάνων (Εμπορία ανθρώπων – Trafficking, 2012). Θεωρείται μια μορφή κερδοφόρου οργανωμένου εγκλήματος και αποτελεί φαινόμενο που διογκώνεται οξύτερα και αναπτύσσεται γρηγορότερα από κάθε άλλο είδος εμπορίου (Hodgt, 2008 · Kortla, 2010).

Παρόλο που συχνά το trafficking σχετίζεται με την αγορά της πορνείας, ωστόσο οι πτυχές του και οι αιτιακοί παράγοντες εκδήλωσής του, σχετίζονται με καταστάσεις κοινωνικής παθογένειας και δυσμενών οικονομικών, οικογενειακών αλλά και πολιτισμικών χαρακτηριστικών. Σε πολλούς πολιτισμούς η εκμετάλλευση της εκπόρνευσης και το εμπορευματοποιημένο σεξ παιδιών θεωρούνται εξ'ολοκλήρου αποτρόπαιες πράξεις. Σε μερικές χώρες, παρόλα αυτά, παρατηρείται αρκετά μεγαλύτερο επίπεδο ανοχής. Τα ασύμμετρα αποτελέσματα όσον αφορά τί είναι επιτρεπόμενη συμπεριφορά και τί όχι, ο ζήλος των αναπτυσσόμενων χωρών να προσελκύσουν τουρισμό και το όραμα των εκκολλαπόμενων καταναλωτών της παιδικής εκπόρνευσης να μετακινηθούν εκτός των ηθικών περιορισμών και των νόμιμων ορίων των κοινοτήτων τους, έχουν συνεισφέρει όλα μαζί στην ανάπτυξη αυτού του φαινομένου της σύγχρονης σκλαβιάς (Friesendorf, 2009, Emke-Poulopoulou, 2001).

Τυπικά, τα άτομα που επιλέγονται για διακίνηση, είναι άτομα με ιστορικό δυσλειτουργίας στο οικογενειακό τους περιβάλλον, άτομα με έλλειψη παιδείας, άστεγοι και άτομα που ζουν σε χώρες προσβεβλημένες από τη φτώχεια, σε πραγματικά δύσκολες συνθήκες. Οι επιτήδειοι διακινητές εκμεταλλευόμενοι αυτές τις καταστάσεις και την ανάγκη των ατόμων, χρησιμοποιούν διάφορα μέσα και αρκετές φορές κάνουν χρήση εκβιασμού και εξαναγκασμού, τόσο στα ίδια τα θύματα, όσο και στις οικογένειές τους (Hodge, 2008: 147-152, Kortla, 2010: 184-187).

Το trafficking δεν παρατηρείται μόνον σε συγκεκριμένες χώρες αλλά είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο το οποίο πλήττει τόσο τις χώρες προέλευσης όσο και τις χώρες μεταφοράς και προορισμού (Emke-Poulopoulou 2001). Αποκαλυπτικά είναι τα στατιστικά στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η οποία αναφέρει, ότι στις χώρες της ΕΕ μεταξύ 2010 και 2012 πάνω από 30.000 άνθρωποι έπεσαν θύματα εμπορίας. Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Επιτροπής του 2014, οι αρχές των κρατών μελών κατέγραψαν 30.126 θύματα εμπορίας εκ των οποίων το μεγαλύτερο ποσοστό είναι γυναίκες, περίπου 20% άντρες και 16% παιδιά. Τα ίδια στοιχεία αναφέρουν, ότι τα θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης είναι στην πλειοψηφία τους γυναίκες (96%), ενώ τα θύματα εμπορίας για σκοπούς εργασιακής εκμετάλλευσης είναι ως επί το πλείστον

<http://www.opengov.gr/ministryofjustice/?p=5971>. Νεότερη έρευνα (2015) του ΕΛΙΑΜΕΠ επιβεβαιώνει την τρωτότητα των περισσότερο ευάλωτων ομάδων όπως αυτή των παιδιών στην εμπορία προσώπων για διαφορετικούς σκοπούς <http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2015/03/CONFRONTGR1.pdf>

άντρες (71%). Υπάρχουν τουλάχιστον 1000 καταγεγραμμένες περιπτώσεις σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών. Από το συνολικό ποσοστό των καταγεγραμμένων θυμάτων εμπορίας το 65% είναι πολίτες της ΕΕ (Trafficking in Human Beings, 2014: 10-11).

Η πετυχημένη αντιμετώπιση του trafficking προϋποθέτει πολιτική βούληση και συνεργασία σε όλα τα επίπεδα, στα σημεία της προέλευσης, της μετακίνησης και του προορισμού. Ένας μεγάλος αριθμός διεθνών οργάνων έχει συγκροτηθεί για τον σκοπό αυτό. Το πρωτόκολλο που θεσπίστηκε για το trafficking δίνει το δικαίωμα στη διεθνή νομοθεσία να απαιτεί από τα κράτη να εντάξουν στις πρακτικές τους τα διεθνή όργανα για την αντιμετώπιση αυτής της κατηγορίας εγκλήματος. Αυτά τα όργανα παρέχουν επίσης ένα πλαίσιο στα κράτη που είναι πρόθυμα να συνεργαστούν μεταξύ τους για την αντιμετώπιση της εμπορίας σαρκός και την προστασία των θυμάτων από το να θυματοποιηθούν ξανά σε μια ανάλογη περίπτωση (Friesendorf, 2009: 26-27).

2. Ανασκόπηση του φαινομένου του trafficking

2.1. Ορισμός του trafficking στην παγκόσμια διάστασή του

Ο όρος «trafficking» είναι ένας αγγλόφωνος όρος που έχει επικρατήσει και καθιερωθεί στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και ανά τον κόσμο για να υποδηλώσει το κοινωνικό φαινόμενο της διεθνικής σωματεμπορίας. Ετυμολογικά προέρχεται από τη λέξη «traffic», δηλαδή τη διαδικασία της κίνησης, ενώ μεταφορικά εννοεί την παράνομη διακίνηση ατόμων από χώρα σε χώρα.

Από το *«Πρωτόκολλο των Ηνωμένων Εθνών για την Αποτροπή, Καταστολή και την Τιμωρία της Παράνομης διακίνησης Προσώπων με σκοπό τη Σεξουαλική και Οικονομική Εκμετάλλευση ιδιαίτερα Γυναικών και Παιδιών»* (Βαρτελάτου, 2013:1) εξάγεται ο διεθνής ορισμός του trafficking αναφερόμενος στη στρατολόγηση, τη μεταφορά, τη διακίνηση, την εγκατάσταση ή την παραλαβή προσώπων. Η εξαπάτηση, η χρήση βίας, η απειλή, η απαγωγή, η κατάχρηση εξουσίας και δύναμης από τα πρόσωπα που ασκούν τον έλεγχο οδηγούν τα αδύναμα και ευάλωτα θύματα να αποδεχθούν την προσφορά και τα οφέλη, οικονομικά ή άλλα, με σκοπό την εκμετάλλευση. Οι μορφές εκμετάλλευσης, εκτός από τη σεξουαλική, επεκτείνονται στην πορνεία, στη δουλεία με συνθήκες εξαναγκασμού για προσφορά υπηρεσιών και εργασίας καθώς και στην αφαίρεση οργάνων. Αυτός ο ορισμός είναι γνωστός διεθνώς ως «Πρωτόκολλο του Palermo» (Άρθρο 3α, 2000) ή «Πρωτόκολλο του Trafficking» (Βαρτελάτου, 2013:1).

Ο όρος, επομένως, της σεξουαλικής εκμετάλλευσης, δεν αποδίδει πλήρως την αληθινή διάσταση του συνολικού φαινομένου του trafficking. Τα εξαναγκαστικά εκδιδόμενα θύματα υφίστανται τη διπλή μορφή του όρου, με τον πελάτη από τη μια να τα εκμεταλλεύεται σεξουαλικά, σωματικά, εργασιακά, οικονομικά και το διεθνή σωματέμπορο από την άλλη να εκμεταλλεύεται το σώμα, τη

σεξουαλικότητά, τη ζωή τους, με σκοπό το οικονομικό όφελος. «Αν για το σωματέμπορο η γυναίκα ή ο ανήλικος έχουν ανταλλακτική αξία, για τον πελάτη αποτελούν αξία χρήσης, χρησιμότητα. Οπότε ίσως είναι πιο εύστοχο η συγκεκριμένη μορφή εκμετάλλευσης να αποδίδεται ως εμπορευματική ή σεξουαλική - οικονομική εκμετάλλευση» (Λάζος, 2002: 127). Σε κάθε περίπτωση είναι σημαντικό να τονιστεί, πως όταν αναφέρεται ο όρος “διεθνική σωματεμπορία”, είναι σαφές ότι τα άτομα-θύματα που διακινούνται υφίστανται την εκμετάλλευση σε τρεις διαστάσεις, δηλαδή σεξουαλική, οικονομική και κοινωνική (Winrock International, 2002: 161).

2.2. Το trafficking στην Ελλάδα

Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας που την καθιστά σταυροδρόμι μεταξύ Ανατολής και Δύσης καθώς και η ιδιότητά της ως μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης συντελούν σημαντικά στο να αποτελεί χώρα-οδό διέλευσης της διακίνησης του trafficking. Δύο σημαντικές οδοί διακίνησης ανθρώπων έχουν διαπιστωθεί ότι λειτουργούν δια μέσου της Ελλάδας, με προορισμό την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πρώτη διαδρομή γίνεται στο χώρο των Βαλκανίων, όπου τα θύματα διακινούνται από τη Σλοβενία, την Ουγγαρία, την Ελλάδα και την Ιταλία, και διανέμονται στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη δεύτερη διαδρομή, τη διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου, οι επιλεγόμενες χώρες για τη διακίνηση των θυμάτων είναι η Τουρκία, η Βουλγαρία, η Ρουμανία και η Ελλάδα (Papanikolaou, 2008, Konrad, 2002, Jeong-Yeoul, 2010).

Η διαδικασία της διεθνικής σωματεμπορίας είναι οργανωμένη και εξελίσσεται σε τρία στάδια. Στο πρώτο στάδιο γίνεται η στρατολόγηση ατόμων μέσα από τις μεθόδους κυρίως της εξαπάτησης και της εκμετάλλευσης της οικονομικής αδυναμίας τους, καθιστώντας τα ευάλωτα και υποχείρια των διακινητών. Στο δεύτερο στάδιο γίνεται η μεταφορά από τις χώρες προέλευσης, πολλές φορές στις χώρες “πέρασμα” (transit) μέχρι να καταλήξουν στις χώρες του τελικού προορισμού. Το τρίτο στάδιο αφορά την εμπορευματοποίηση των θυμάτων τα οποία υφίστανται, εκτός από την εκμετάλλευση (οικονομική, σεξουαλική) κυρίως στις χώρες υποδοχής, κάθε άλλης μορφής ψυχική, σωματική και πνευματική κακοποίηση. Η κακοποίηση αυτή υλοποιείται μέσα από εκφοβισμό, βία, παρακράτηση προσωπικών και ταξιδιωτικών εγγράφων, εκβιασμό, μη παροχή τροφής και απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης με σκοπό την πλήρη εξάρτησή τους από τον σωματέμπορο (Λάζος, 2002: 127).

Παρόλο που η παράνομη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων στην Ελλάδα γίνεται κυρίως για την εκμετάλλευσή τους μέσω της πορνείας, τελευταία έχουν αναδειχθεί από τις διωκτικές αρχές και αρκετές διαφορετικές περιπτώσεις εμπορίας, όπως ανηλίκων αλλά και βρεφών για διάφορους σκοπούς. Η μεγάλη διόγκωση του φαινομένου του trafficking σχετικά με το εμπόριο βρεφών

καταγράφεται ότι αποφέρει τεράστια κέρδη στα κυκλώματα διακίνησης, δεδομένου ότι έχει αυξηθεί η ζήτηση παιδιών για υιοθεσία. Σύμφωνα με στοιχεία της UNICEF (Λάγγαρς, 2008) για κάθε πενήντα ζευγάρια που ενδιαφέρονται να υιοθετήσουν αναλογεί ένα παιδί. Οι «παρένθετες μητέρες» της διακίνησης κατάγονται συνήθως από χώρες γειτονικές με την Ελλάδα (Αλβανία, Βουλγαρία, Ρουμανία) και πληρώνονται από 1.500 – 3000 €. Για τα ζευγάρια που ενδιαφέρονται να υιοθετήσουν, το κόστος ανέρχεται στο ύψος των 10.000-20.000 €. Υπήρξαν επίσης περιπτώσεις που οι διακινητές μετέφεραν στην Ελλάδα τις έγκυες γυναίκες για να γεννήσουν πρόωρα τα κυοφορούμενα βρέφη ώστε να ελαχιστοποιήσουν τα έξοδα διαβίωσης των γυναικών αυτών, ως εγκύων (Λάγγαρς, 2008).

Εκτός από τους ενήλικους που εξαναγκάζονται σ' αυτές τις μορφές δουλικής εκμετάλλευσης, τελευταία η εισροή στη χώρα μας μεγάλου αριθμού ανήλικων ασυνόδευτων αλλοδαπών παιδιών για τον ίδιο σκοπό, έχει προσλάβει πολύ μεγάλες διαστάσεις. Τα παιδιά-θύματα διακινούνται παράνομα προς τη χώρα μας και υφίστανται κάθε μορφής εκμετάλλευση, όντας ανίσχυρα και ανίκανα λόγω της ηλικίας τους να αντιδράσουν. Προωθούνται στη βιομηχανία του σεξ, στην επαπεία (τα λεγόμενα παιδιά των φαναριών), σε άλλες μικροδουλειές, στη διακίνηση ναρκωτικών αλλά και στο εμπόριο οργάνων (Λάγγαρς, 2008). Οι επιπτώσεις των συνθηκών διακίνησης, διαβίωσης και στυγνής εκμετάλλευσης είναι πρόδηλες όσον αφορά την προσωπική τους ψυχική υγεία, τη σωματική – φυσική και συναισθηματική τους ακεραιότητα. Στον καθημερινό τους αγώνα επιβίωσης συμβιώνοντας με τους ενήλικους «δουλέμπορους» το μέλλον των παιδιών αυτών είναι συνήθως προδιαγεγραμμένο, δυσοίωνο και αρκετές φορές μακάβριο (Κόφφας, 2011: 8).

Τέλος, τα κυκλώματα του trafficking δεν περιορίζονται μόνο στην εξεύρεση και διακίνηση των θυμάτων με σκοπό το κέρδος από τη μεταφορά και την προσωπική εκμετάλλευση. Περιλαμβάνουν και άλλες συνδεδεμένες κατηγορίες εγκληματικών δράσεων που αποδίδουν οικονομικό όφελος, όπως καταζητούμενων, λαθρομεταναστών, καθώς πολλές φορές μέσω αυτών γίνεται ασυνείδητα ή άθελά τους διακίνηση ναρκωτικών, σύμφωνα με τα στοιχεία και τις αναφορές της Ελληνικής Αστυνομίας.

2.3 . Τα αίτια και το μέγεθος εμφάνισης του trafficking στην Ελλάδα

Οι αιτίες του trafficking εξηγούνται - ερμηνεύονται από τις μίζερές συνθήκες ζωής που επικρατούν στις χώρες προέλευσης, από την οργανωμένη δράση εγκληματικών ομάδων, αλλά και από μια σειρά κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες που περιγράφονται στη συνέχεια.

- Διεθνής δράση εγκληματικών οργανώσεων

Σύμφωνα με τα στοιχεία των διωκτικών αρχών, φαίνεται ότι, στην Ελλάδα δρουν μεγάλα διεθνή δίκτυα ως καλά οργανωμένες επιχειρήσεις στη βιομηχανία της διεθνικής σωματεμπορίας, τα οποία πολλές φορές τυγχάνουν κάλυψης, έχοντας σημαντική οικονομική επιφάνεια στις χώρες προέλευσης, στις ενδιάμεσες χώρες-περάσματα και στις τελικές χώρες προορισμού (Ελληνική Αστυνομία, 2005: 10-14).

Για την εμπορία των ατόμων-θυμάτων συνεργάζονται συνδυαστικά διάφορες εγκληματικές ομάδες. Ορίζονται υπεύθυνα άτομα ή και ομάδες για τα διάφορα στάδια της διακίνησης, όπως για τον τρόπο μεταφοράς, τον έλεγχο, τη χειραγώγηση, την εκπόρνευση, τη διαφθορά κρατικών υπαλλήλων. Τα τοπικά δίκτυα των μεσάζοντων που συνεργάζονται με τους διακινητές είναι επιφορτισμένα με την εξεύρεση του τρόπου μεταφοράς, τους συνοδούς και τον τόπο διαμονής των ατόμων αυτών. Πολλές επιχειρήσεις και γραφεία καλύπτονται από τα νομικά πλαίσια, ενώ στην πραγματικότητα συνεργάζονται με τις εγκληματικές ομάδες της διακίνησης. Τέτοιες επιχειρήσεις μπορεί να είναι ταξιδιωτικά γραφεία, γραφεία εξεύρεσης εργασίας, πρακτορεία μοντέλων, γραφεία αναζήτησης συντρόφου με σκοπό το γάμο και άλλα. Πλήθος «νόμιμων» επιχειρήσεων είναι επίσης μέρη του κυκλώματος για την εκμετάλλευση των ατόμων που διακινούνται καθώς αυτά προωθούνται σε διάφορες βιοτεχνίες κατασκευής ρούχων, σε οικοδομικές επιχειρήσεις, σε διάφορα κέντρα διασκέδασης, σε αγροτικές εργασίες κλπ (Δεσφινιώτου, 1999: 9-10).

- Οικονομικές και κοινωνικές ανεπάρκειες - διαφορές στην ανάπτυξη των κρατών.

Διαφορές ως προς τον πλούτο των χωρών προέλευσης και προορισμού αποτελούν συχνά τη ρίζα του κακού συγκεκριμένων μεταναστευτικών ροών οι οποίες εμπλέκονται με το trafficking. Η εξαναγκαστική πορνεία είναι απόρροια της έλλειψης οικονομικής και κοινωνικής συμμετοχής, οικονομικής υποβάθμισης η οποία απαλλοτριώνει τη γυναικεία εργασία μέσω διαδικασιών ταχύτατης αστικοποίησης και μετανάστευσης, έχοντας ως αποτέλεσμα την υπανάπτυξη και την ανεργία (Εμκε-Πουλοπούλου, 2001:13).

- Η φτώχεια

Οι γυναίκες που πέφτουν στα δίκτυα των κυκλωμάτων trafficking, προέρχονται από φτωχά κοινωνικά στρώματα και οικογένειες με προβληματικό κοινωνικό και ψυχολογικό υπόβαθρο. Η εξαπάτησή τους με ψεύτικες υποσχέσεις για βελτίωση των οικονομικών κυρίως συνθηκών διαβίωσής τους, είναι το κυριότερο κίνητρο για να αποφασίσουν να ακολουθήσουν τους διακινητές και να κάνουν το όνειρό τους πραγματικότητα στην Ελλάδα ή σε κάποια άλλη χώρα που θα τους παρουσιαστεί σαν απροσδόκητη ευκαιρία (Εμκε-Πουλοπούλου 2001: 161).

- Σημαντικά γεωπολιτικά γεγονότα

Διαμάχες ή συγκρούσεις, πόλεμοι, καταπιεστική πολιτική δύναμη, διαφθορά των νομικών ή κοινωνικών δομών, πολιτικές, εθνικές, θρησκευτικές συγκρούσεις και φυσικές καταστροφές έχουν καταστήσει πολλές γυναίκες και παιδιά ιδιαίτερα ευάλωτα σε πολλές χώρες και έχουν συμβάλει στην εξάπλωση της εμπορίας ανθρώπων (Emke-Pouloupoulou 2001, Beare, 1997:21-22, Caldwell et al., 1997:42-73, Savona et al., 1996: 8).

- Ποικίλα αίτια πολιτιστικής φύσεως

Οι πολύ περιορισμένες ευκαιρίες για εκπαίδευση και η περιθωριοποίηση επηρεάζουν και μετατρέπουν πολλές γυναίκες σε εύκολο στόχο. Οι πολιτιστικές συμπεριφορές επίσης παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην “ευημερία” της επιχείρησης του σεξ. Σε πολλές κοινωνίες οι γυναίκες και τα παιδιά αντιμετωπίζονται ως δεύτερης τάξεως πολίτες ή ακόμη και ως κατώτερα όντα τα οποία δεν αξίζουν να έχουν τα ίδια δικαιώματα και ελευθερίες με τους άνδρες. Κυριαρχούν πατριαρχικά πρότυπα και συμπεριφορές διάκρισης μεταξύ των δύο φύλων που εντείνουν την πεποίθηση, ότι ένας βασικός ρόλος των γυναικών είναι η παροχή ικανοποίησης, κυρίως σεξουαλικής, προς το αρσενικό άτομο. Ο σεξισμός και οι ρόλοι των φύλων διδάσκονται από την παιδική ηλικία και σε μερικές χώρες εντείνονται από τοπικές παραδόσεις και δόγματα (Emke-Pouloupoulou, 2001, Beare, 1997:21 & Williams, 1997:4-5).

- Η κοινωνική θέση της γυναίκας υποβαθμίζεται μέσα από τα Μ.Μ.Ε.

Παρουσιάζεται πολλές φορές μέσα από μια ηδονοβλεπτική και πορνογραφική εκδοχή (με εικονογραφήσεις στα έντυπα, στην τηλεόραση, στις διαφημίσεις εκπομπών κλπ.). Ο τύπος και η τηλεόραση συμβάλλουν έτσι στην ηθική αυτουργία (διαφημίσεις roz περιεχομένου κλπ.) του εγκληματικού αυτού φαινομένου με την παρότρυνση και υπόδειξη συμμετοχής των πελατών (Ταμιχτός, 2008:10).

- Η εφαρμογή της νομοθεσίας

Σύμφωνα με τον Ταμιχτό, η θέση των δικαστηρίων είναι πολλές φορές δεινή αφού η επιβολή των ποινών αναλογικά με το έγκλημα είναι δύσκολη. Η αξιοπιστία των μαρτύρων αμφισβητείται, οι πελάτες δεν παρουσιάζονται και τα θύματα τις περισσότερες φορές έχουν απελαθεί ή λόγω εκφοβισμού, παράνομης εισόδου στη χώρα, απειλών, μη καλή γνώση της γλώσσας κλπ., δεν παρίστανται στις δικαστικές αίθουσες (Ταμιχτός, 2008:10). Επίσης, παρόλη την επικαιροποίηση της νομοθεσίας (Ν.4198/2013), ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της δημόσιας διοίκησης στην Ελλάδα «είναι η έλλειψη παράδοσης και κουλτούρας δια-τμηματικών και δια-κλαδικών

συνεργασιών⁷. Έτσι, π.χ. οι εισαγγελικές και δικαστικές Αρχές, οι υπηρεσίες υγείας, τα αστυνομικά όργανα και οι κοινωνικές υπηρεσίες συχνά δυσκολεύονται να συντονίσουν τις ενέργειές τους» (Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων).

- Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας

Η Ελλάδα ως σταυροδρόμι μεταξύ Ανατολής και Δύσης και μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, “προσφέρεται” ως οδός διέλευσης μεταναστευτικών ροών και ταυτόχρονα της διακίνησης του trafficking. Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, το μεγαλύτερο ποσοστό, 80%, του εμπορίου ανθρώπων είναι γυναίκες ξένων χωρών και ως επί το πλείστον για σκοπούς σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Από τις αρχές του 1990 έως και σήμερα, έχει καταγραφεί δυστυχώς, σημαντικότερη αύξηση των Ελλήνων πελατών κατά 600%. Το Υπουργείο εκτιμά ότι 1 στους 4 Έλληνες καταφεύγει στις σεξουαλικές υπηρεσίες των θυμάτων του trafficking. Οι Έλληνες ως πελάτες αγγίζουν τον αριθμό του 1.700.000 και έχουν διαθέσει το υψηλότερο ποσό των 6.000.000.000 ευρώ αγοράζοντας τις εξαναγκαστικές υπηρεσίες εκδιδόμενων γυναικών και παιδιών (Ξυγκάκη & Σαμαντούρα 2013:33-35, Βαρτελάτου, 2013).

Η πολιτική που ακολουθείται στη χώρα μας, όσον αφορά την αντιμετώπιση της νόμιμης και παράνομης μετανάστευσης, από και προς τη χώρα μας, είναι μία από τις βασικές αιτίες που διευκολύνει τη διακίνηση των θυμάτων του trafficking (Triandafyllidou, 2009:160).

2.4. Συνέπειες του trafficking στην Ελλάδα

Το trafficking αποτελεί πραγματικό κίνδυνο για τη δημόσια υγεία, την οικονομία αλλά και την κοινωνία, τόσο στη χώρα προέλευσης όσο και στη χώρα υποδοχής. Το ανθρώπινο κόστος είναι τεράστιο για χώρες όπως η Ελλάδα. Πρωταρχικά για τα θύματα των οποίων η φυσική και πνευματική τους υγεία τίθεται συνεχώς σε κίνδυνο, δηλαδή είναι στην πραγματικότητα φυλακισμένοι σκλάβοι. Υπόκεινται σε μακράς διάρκειας απειλές με πολλαπλές αρνητικές συνέπειες, συμπεριλαμβανομένων ψυχολογικών τραυμάτων, ενδεχόμενης πρόωρης εγκυμοσύνης και κινδύνων μόλυνσης από HIV/ AIDS, φυματίωση, ηπατίτιδα, που, σύμφωνα με επιδημιολόγους, ενέχουν σοβαρούς κινδύνους για τη δημόσια υγεία (Emke-Papadopoulou, 2001, Phongpaichit, 1997:1).

---

7. Σύμφωνα με τη νεότερη επίσημη έκθεση 2015 του Γραφείου Παρακολούθησης και Καταπολέμησης της Εμπορίας και Διακίνησης Ανθρώπων, η ελληνική πολιτεία δεν συμμορφώνεται πλήρως με τα ελάχιστα προαπαιτούμενα για την εξάλειψη της εμπορίας και διακίνησης ανθρώπων, ωστόσο καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες προς αυτήν την κατεύθυνση.

http://photos.state.gov/libraries/greece/325288/pdf/Greece_Final_Published_TIP_Report_GREEK.pdf .

Τα θύματα του trafficking έχουν αρνητική εικόνα για τον εαυτό τους καθώς και αίσθημα απώλειας της ανθρώπινης ταυτότητάς τους. Η κατάθλιψη, η ενοχή, η ντροπή, το άγχος και η χαμηλή αυτοεκτίμηση, είναι μερικά από τα συναισθήματα που βιώνουν, όπως και η εμφάνιση ψυχικών διαταραχών από μετατραυματικό στρες. Ιδιαίτερα στα παιδιά-θύματα, είναι πολύ σοβαρός ο αντίκτυπος για την ομαλή ανάπτυξή τους σε σωματικό, ψυχολογικό, συναισθηματικό και εκπαιδευτικό επίπεδο. Ψυχοσωματικά προβλήματα, σύμφωνα με έρευνες, παρουσιάζουν και ομάδες ατόμων που ασχολούνται και παρέχουν υπηρεσίες φροντίδας και υποστήριξης σε θύματα trafficking. Αυτό συμβαίνει διότι επηρεάζονται ψυχολογικά και οι καταστάσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν τους προκαλούν το λεγόμενο υποκατάστατο τραύμα (vicarious trauma) το οποίο, χωρίς να είναι μια μόνιμη κατάσταση, εντούτοις υποδηλώνει την ανάγκη αλλαγής στον τρόπο που διαχειρίζονται τα άτομα αυτά την εργασία τους (Δημητρίου, 2014).

Επιπτώσεις υπάρχουν και στην οικονομία της χώρας και ιδιαίτερα στο απόθεμα της αγοράς. Οι διακινητές έχουν την τάση να επενδύουν τα ξηπλυμένα χρήματα αγοράζοντας ιδιοκτησίες και εταιρείες. Μια τέτοια οικονομική διεξόδυση μπορεί να υλοποιηθεί μέσω της βίας, του εκβιασμού, της τοκογλυφίας κτλ. Εξαρτάται επίσης και από την περιβάλλουσα οικονομία. Έρευνες έχουν δείξει, ότι από τη διακίνηση και εμπορία ανθρώπων, απορρέει ραγδαία άνοδος μιας ιδιόρρυθμης παραοικονομίας. Τέλος, οι αρνητικές συνέπειες είναι γενικότερες και για την κοινωνία, διότι οι ευάλωτοι, παράνομα διακινούμενοι συχνά εξαναγκάζονται να γίνουν εγκληματίες από τους ίδιους τους διακινητές που τους εισάγουν στη χώρα παράνομα, διαπράττοντας συναλλακτικά εγκλήματα, όπως το λαθρεμπόριο ναρκωτικών και όπλων και το ξέπλυμα χρημάτων (Emke-Pouloroulou 2001, Beare, 1997:34· Phongpaichit, 1997:94-96 & Van Impe, 2000:120). Έτσι, τέτοιες υποθέσεις που βλέπουν το φως της δημοσιότητας, τροφοδοτούν αντιλήψεις μίσους, ξενοφοβικά και ρατσιστικά αισθήματα απέναντι στους διακινούμενους σύγχρονους σκλάβους.

3. Αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων στην Ελλάδα από το κράτος και άλλους φορείς

3.1. Πρακτικές αντιμετώπισης του trafficking στην Ελλάδα

Σχετικά με τις μορφές των πρακτικών αντιμετώπισης του trafficking στην Ελλάδα, διενεργούνται προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης εμπλεκόμενων φορέων και προσωπικού. Επιπλέον γίνονται ενέργειες προς την κατεύθυνση σύστασης ενός μηχανισμού σε εθνικό επίπεδο που σκοπό θα έχει την καταγραφή και την επεξεργασία των στοιχείων, ποιοτικών και ποσοτικών, σχετικών με την εμπορία ανθρώπων. Ενδεικτικά αναφέρονται δράσεις και φορείς, για το σκοπό αυτό:

- Εθνικό Σχέδιο Δράσης ΙΛΑΕΙΡΑ: Προσπάθεια βελτίωσης συνοριακής και διασυνοριακής αστυνομικής συνεργασίας σε διμερές και πολυμερές επίπεδο (Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, 2014).
- Σχέδιο ΗΡΑ: Καλύτερη δυνατή συνεργασία δικαστικών αρχών και φορέων του δημοσίου εμπλεκόμενων χωρών (Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίου Δικαίου).
- Πρόγραμμα ΥΔΑΣ του Υπουργείου Εξωτερικών και της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων: εντάσσονται μια σειρά από κοινωνικές δράσεις προσανατολιζόμενες στη βελτίωση και εξέλιξη των δομών που δραστηριοποιούνται στην αντιμετώπιση του μη νόμιμου⁸ εμπορίου γυναικείας σαρκός (Υπουργείου Εξωτερικών).
- Γενική Γραμματεία Ισότητας Φύλων στα πλαίσια του έργου *Δημιουργία Μεθοδολογιών και Εργαλείων Ένταξης, Παρακολούθησης και Ελέγχου της Διάστασης της Ισότητας των Φύλων σε όλες τις Δημόσιες Πολιτικές* με σκοπό την αποτελεσματικότερη ένταξη της ισότητας των φύλων στις πολιτικές (gender mainstreaming) της Κεντρικής Διοίκησης, όπως επίσης της Περιφερειακής και Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Αγορίτσα Χ., Γκερμότση Β., κ. ά. 2011).
- Ελληνικό Δίκτυο της Παγκόσμιας Πορείας Γυναικών με δραστηριότητες όπως, η παραγωγή και διακίνηση ενημερωτικών φυλλαδίων σε διάφορες γλώσσες με σκοπό την παροχή βοήθειας σε γυναίκες των οποίων οι χώρες είναι, σε μεγάλο ποσοστό, χώρες προέλευσης θυμάτων εμπορίας ανθρώπων (Τουλούμη, Γ.).
- Ευρωπαϊκό Έργο *VICTOR - Παιδιά θύματα εμπορίας - Οι Ευθύνες μας* με στόχο την αντιμετώπιση του trafficking παιδιών και επιμέρους δράσεις, όπως η εκπαίδευση των εμπλεκόμενων φορέων και η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για τη διακίνηση και εμπορία παιδιών (Το Χαμόγελο του Παιδιού, 2013).
- Νομοθετικό πλαίσιο - εναρμόνιση με τις διεθνείς συμβάσεις του ΟΗΕ κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος (Ν. 3875/2010), του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων (Ν. 4216/10.12.2013). Οδηγίες της ΕΕ και αλλαγή της νομοθεσίας σχετικά με την πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και προστασία των θυμάτων αυτής (N4198/2013 N4216/2013).

3.2. Πολιτικές διαχείρισης του trafficking στην Ελλάδα

Στη Ελλάδα διαφαίνεται ότι, παρόλες τις προσπάθειες επικαιροποίησης της νομοθεσίας, υφίστανται ακόμη δυσκολίες για να μπορεί να καταπολεμηθεί το εμπόριο ανθρώπων. Οι χαμηλές ποινές, χαμηλότερες από αυτές της εμπορίας ναρκωτικών, είναι αποτέλεσμα της χαλαρότητας του νομοθετικού πλαισίου. Η γραφειοκρατία και η μη αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών αρμοδίων

8. Σημειώνεται ότι υπάρχει νόμιμο εμπόριο παροχής σεξουαλικών υπηρεσιών σε χώρες εκτός Ελλάδος, όπως π.χ. Γερμανία, Αυστρία, Ολλανδία, κ.α.

για τη χρήση μηχανισμών καταστολής του trafficking καθώς και η απρόθυμη κυβερνητική βούληση, συντελούν στην πλημμελή αντιμετώπιση του προβλήματος (Φραγκέτη Κ., & Κροκίδα Μ., 2013). Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση (2015)⁹ του Γραφείου Παρακολούθησης και Καταπολέμησης της Εμπορίας και Διακίνησης Ανθρώπων, η ελληνική πολιτεία καταδίκασε λιγότερους διακινητές και άσκησε ποινικές διώξεις σε λιγότερους υπόπτους συγκριτικά με την προηγούμενη περίοδο αναφοράς. Η Αστυνομία εντόπισε λιγότερα θύματα εμπορίας και διακίνησης ανθρώπων και το κράτος δεν κατάφερε να προσφέρει σε όλα τα θύματα τις υπηρεσίες που προβλέπονται από το νόμο. Δεν λειτούργησε κανένας ξενώνας για ενήλικους άνδρες-θύματα, ούτε υπήρχε ξενώνας έκτακτης ανάγκης εύκολα προσβάσιμος για θύματα εμπορίας και διακίνησης ανθρώπων. Τέλος, η κυβέρνηση παρείχε περιορισμένη βοήθεια σε είδος σε ΜΚΟ που προσέφεραν υπηρεσίες και καταφύγιο σε θύματα εμπορίας και διακίνησης ανθρώπων.

Οι πολιτικές διαχείρισης για την αντιμετώπιση του trafficking στην Ελλάδα, μέσα από δράσεις και πρακτικές, προσανατολίζονται στους εξής στόχους: Πρόληψη, Προστασία, Δίωξη. Το Υπουργείο Εξωτερικών των Η.Π.Α., από το 2000, έχει θεσπίσει ετήσια έκθεση¹⁰ κατάταξης των χωρών σε παγκόσμιο επίπεδο με βάση τις προσπάθειες για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων (TIP) που αυτές καταβάλλουν (Karakatsanis, N., M and Swarts J., 2003). Σύμφωνα με την τελευταία ετήσια έκθεση (2014, σελ. 188), η Ελλάδα στη λίστα TIP από το 2007 έως και το 2014 κατατάσσεται στη θέση Tier 2, γεγονός που αναγνωρίζεται ως αλματώδης προσπάθεια. Ωστόσο, όπως επισημαίνεται στις προτάσεις της έκθεσης, υπάρχει ακόμη σημαντική πρόοδος που θα πρέπει να γίνει, προκειμένου να βελτιωθούν οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες νομικής και δικαστικής συμβολής για τις διαφορετικές κατηγορίες εμπορίας προσώπων, παροχής προστασίας, υποστήριξης και διασφάλισής τους.

4. Ερευνητική προσέγγιση του trafficking στην Ελλάδα

4.1. Στόχοι έρευνας

Οι στόχοι της ερευνάς μας ήταν να εκμαιεύσει πληροφορίες και να εξάγει συμπεράσματα για την εμπορία ανθρώπων στην Ελλάδα, εξετάζοντας την πολιτική διαχείρισή της και τις πρακτικές αντιμετώπισής της με την εφαρμογή προσανατολισμένων σε έργα (projects) οργανωτικών και λειτουργικών στρατηγικών και επιχειρησιακών τακτικών, ώστε να συμβάλλουμε, κατά το δυνατόν, στην αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση του κοινωνικού αυτού προβλήματος.

9. http://photos.state.gov/libraries/greece/325288/pdf/Greece_Final_Published_TIP_Report_GREEK.pdf

10. <http://www.state.gov/documents/organization/226846.pdf>, σελ. 188.

Η έρευνα ξεκίνησε το 2013 και ολοκληρώθηκε το 2014 από ερευνητές του ΤΕΙ Θεσσαλίας και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας στα πλαίσια μεταπτυχιακής έρευνας και επικεντρώθηκε στην προσπάθεια ανάδειξης του επιπέδου πληροφόρησης σχετικά με το φαινόμενο της διακίνησης προσώπων και της εφαρμογής προσανατολισμένων σε έργα (projects) οργανωτικών διαρθρώσεων και στρατηγικών διαδικασιών, μέσω των κάτωθι ερευνητικών ερωτημάτων:

- 1ο. Υπάρχουν σήμερα στρατηγικές προσανατολισμένες πάνω σε έργα, πολιτικές διαχείρισης και διαθέσιμα μέσα των κρατικών, κοινωνικών φορέων και οργανώσεων, για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του trafficking στην Ελλάδα;
- 2ο. Ποιά η αποτελεσματικότητα των παραπάνω (όσων υφίστανται), στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αυτού προβλήματος στην Ελλάδα;
- 3ο. Καταγράφονται επίσημα αποτελέσματα, τα οποία ελέγχουν και αξιολογούν αντικειμενικά την υλοποίηση των προγραμματισμένων δράσεων κατά του trafficking στην Ελλάδα;

4.2. Μεθοδολογία και δείγμα

Για τη συλλογή των στοιχείων και την άντληση πληροφοριών που μας ενδιέφεραν να μελετήσουμε, προκρίθηκε η επικοινωνία με άτομα από υπηρεσίες και φορείς που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα με το πρόβλημα και ήσαν προσβάσιμα για συνεργασία. Χρησιμοποιήθηκαν προσωπικές συνεντεύξεις, όπου ήταν αυτό εφικτό και ειδικά σχεδιασμένο ερωτηματολόγιο, τόσο έντυπο όσο και ηλεκτρονικό (το ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο υλοποιήθηκε με τη χρήση του εργαλείου Google Drive).

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τέσσερα μέρη. Το πρώτο μέρος σχεδιάστηκε για να συλλέξει τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτηθέντων. Στο δεύτερο μέρος εξετάζονται οι διαστάσεις του φαινομένου του trafficking. Στο τρίτο μέρος εξετάζεται η διαχείριση του trafficking και τέλος στο τέταρτο μέρος διερευνώνται οι πρακτικές αντιμετώπισής του. Το δεύτερο, τρίτο και τέταρτο μέρος του ερωτηματολογίου στοχεύουν στο να αντλήσουν στοιχεία σχετικά με την αντιμετώπιση του μείζονος αυτού κοινωνικού προβλήματος στην Ελλάδα από την κοινωνική, εκπαιδευτική, οικονομική, πολιτική και νομική του διάσταση. Κάθε ενότητα εξετάζεται βάσει πέντε μεταβλητών: κοινωνική, οικονομική, εκπαιδευτική, πολιτική και νομική. Κάθε διάσταση περιλαμβάνει τέσσερα ερωτήματα. Το παρόν άρθρο, για λόγους περιορισμένης έκτασης, δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στην παρουσίαση της κοινωνικής διάστασης.

Για τη συγκεκριμένη έρευνα σχεδιάστηκαν ερωτήσεις κλειστού τύπου, οι οποίες θα οριοθετούσαν το πεδίο διερεύνησης βοηθώντας παράλληλα τον ερευνητή να αναλύσει ευκολότερα τα δεδομένα (Patton M. 1990). Συγκεκριμένα το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε ερωτήσεις αξιολογικής κλίμακας (χρησιμοποιήθηκε η 5βαθμη κλίμακα Likert), ενώ ελέγχθηκε

και ο συντελεστής αξιοπιστίας του, δηλαδή ο συντελεστής Cronbach's α που πρέπει να είναι $\alpha > 0,700$). (Bishop, Y. M., Finberg, S. E. and Holland, P. W., 2007), (Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. and Anderson, R.E., 2010).

Η ανάλυση των απαντήσεων περιλάμβανε τρεις φάσεις. Στην πρώτη έγινε μία γενική απεικόνιση των βασικών μέτρων θέσης και διασποράς για κάθε ερώτηση (Μέγιστο- Ελάχιστο, Μέση Τιμή και Τυπική Απόκλιση). Στη δεύτερη φάση αξιολογήθηκαν τα αποτελέσματα, βάσει των παραμέτρων των δημογραφικών χαρακτηριστικών του δείγματος, δηλαδή την ηλικία, το φύλο, την εκπαίδευση, την οικογενειακή κατάσταση και τον τομέα εργασίας. Η τελευταία φάση της ανάλυσης των απαντήσεων αφορούσε σε μη-παραμετρικά test για κάθε ερώτηση σε σχέση με τα πέντε δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος, για να διαπιστωθούν τυχόν σημαντικές στατιστικές συσχετίσεις.

Για τη συγκρότηση του δείγματος επιλέχθηκαν υπηρεσίες που σχετίζονται με το trafficking είτε άμεσα, δηλαδή υπηρεσίες που παρέχουν προστασία στον πολίτη (π.χ. υπηρεσίες πρόληψης και καταστολής του προβλήματος καθώς και νομικοί σύμβουλοι) είτε έμμεσα, όπως υπηρεσίες παροχής συμβουλευτικής υποστήριξης προνοιακού χαρακτήρα, μη κυβερνητικές οργανώσεις, οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης (ως ενδιάμεσοι φορείς για την ανάπτυξη, οργάνωση και υλοποίηση δομών και προγραμμάτων), καθώς επίσης και ομάδες του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου (εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, πανεπιστημιακή κοινότητα, κ.α). Προσωπικές συνεντεύξεις έγιναν με υπηρεσίες της περιοχής της Θεσσαλίας και εν μέρει της Μακεδονίας. Το ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο εστάλη σε σχετικές με το θέμα υπηρεσίες σε όλη την Ελλάδα, με μικρή όμως θετική ανταπόκριση.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η προσπάθεια προσέγγισης εκπροσώπων της Περιφέρειας Θεσσαλίας καθώς και της δίωξης του ποινικού και οικονομικού εγκλήματος, λόγω έλλειψης χρόνου και ανειλημμένων υποχρεώσεών τους, δεν υπήρξε αρκετά αποτελεσματική, γεγονός που εμπόδισε τη διαδικασία των προσωπικών συνεντεύξεων. Σημειώνεται επίσης, ότι η επικοινωνία με άτομα που κινούνται σε χώρους εμπορίας ανθρώπων (νομίμων και μη) ήταν αναβλητική και τέλος αρνητική ως προς τη διαδικασία της συνέντευξης. Το τελικό δείγμα αποτέλεσαν 218 άτομα, από τις επιλεγείσες υπηρεσίες και τους φορείς που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το trafficking.

Μετά τη συλλογή των στοιχείων, αυτά κωδικοποιήθηκαν και στη συνέχεια τα προκύπτοντα δεδομένα αναλύθηκαν με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS16, και συγκεκριμένα με τη μέθοδο της περιγραφικής στατιστικής όπου χρησιμοποιήθηκαν κατά κύριο λόγο τα βασικά εργαλεία αυτής, δηλαδή ο μέσος (Mean), η τυπική απόκλιση (Std.Deviation), οι συχνότητες (Frequencies) και οι αθροιστικές συχνότητες (Cumulative Frequencies) (Ρούσος, Τσαούσης, 2011).

4.3. Αποτελέσματα

Α΄Φάση: Δημογραφικά στοιχεία

Το δείγμα αποτελείτο από σχετικά νέους ανθρώπους: το 10,6% ήταν έως 28 ετών, το 39,9% από 29 έως 37 ετών, το 28% από 38 έως 46 ετών, το 17,4% από 47 έως 55 ετών και μόνο το 4,1% ήταν μεγαλύτεροι από τα 56 έτη. Όσον αφορά το φύλο οι 95 ήταν άντρες (43,6%) και 123 γυναίκες (56,4%). Με βάση τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, διαπιστώνουμε ότι το δείγμα απαρτίζεται στη συντριπτική του πλειοψηφία από άτομα πανεπιστημιακής εκπαίδευσης: 55 (25,2%) αποφοίτους ΤΕΙ, 55 (25,2%) αποφοίτους ΑΕΙ, 38 (17,4%) κατόχους μεταπτυχιακού, 7 (3,2%) κατόχους διδακτορικού και 63 (28,9%) που δήλωσαν άλλο επίπεδο εκπαίδευσης.

Κατηγοριοποιώντας το δείγμα ως προς την οικογενειακή κατάσταση, οι συμμετέχοντες χωρίζονται σε 2 κλάσεις: Άγαμος, Έγγαμος. Στην πρώτη κλάση ανήκουν 72 άτομα ενώ στη δεύτερη 146. Όσον αφορά τον τομέα εργασίας τους οι περισσότεροι των συμμετεχόντων στην έρευνα προέρχονταν από τον τομέα των Υπηρεσιών Προστασίας (43,5%), αρκετοί δούλευαν στους Ο.Τ.Α (20,2%), ενώ το 28,9% δήλωσε άλλο επάγγελμα (εκπαιδευτικοί κ.ά.). Το ποσοστό όσων προέρχονταν από τις Υπηρεσίες Παροχής Συμβουλευτικής Υποστήριξης Προνοιακού Χαρακτήρα και από τις Μ.Κ.Ο. ήταν μικρά: το 2,3% και το 5% του συνόλου του δείγματος αντίστοιχα.

Β΄Φάση

Στη δεύτερη φάση της ανάλυσης μελετήθηκαν οι τρεις κύριες μεταβλητές του trafficking: α) Διαστάσεις, β) Διαχείριση και γ) Πρακτικές Αντιμετώπισης σε συσχέτιση με τις πέντε δημογραφικές κατηγορίες, δηλαδή την ηλικία, το φύλο, την εκπαίδευση, την οικογενειακή κατάσταση και τον τομέα εργασίας. Η πρώτη συσχέτιση της μεταβλητής των διαστάσεων του trafficking εξετάστηκε βάσει των κάτωθι ερωτήσεων:

- 1.1.1. Γνωρίζετε το φαινόμενο του trafficking;
- 1.1.2. Σε τι βαθμό έχετε συναναστραφεί με άτομα που έχουν υπάρξει θύματα του trafficking;
- 1.1.3. Πιστεύετε ότι η παράνομη μετανάστευση συμβάλλει στη διόγκωση του φαινομένου;
- 1.1.4. Πιστεύετε ότι η φτώχεια σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες συμβάλλει στη διόγκωση του φαινομένου;

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, παρατηρούμε ότι οι συμμετέχοντες γνωρίζουν ικανοποιητικά τι είναι το trafficking αφού η μέση τιμή είναι 3.45 (περισσότερο από μέτρια), ενώ μόλις το 25% των ατόμων που συμμετείχαν βαθμολόγησε με λιγότερο από 3 στην ερώτηση 1.1.1. Παρατηρούμε όμως ότι στη δεύτερη ερώτηση, οι βαθμολογίες είναι αρκετά μικρότερες και ο μέσος όρος μόλις

1.77. Τέλος, για τις ερωτήσεις 1.1.3, 1.1.4, το 75%, έχει βαθμολογήσει από αρκετά έως πολύ, γεγονός που υποδηλώνει ότι συμφωνούν και με τις δύο.

Αξιολογώντας τις απαντήσεις που πήραμε για τις τέσσερις πρώτες ερωτήσεις με βάση την ηλικία, συμπεραίνουμε ότι παρ' όλες τις μικρές διαφορές που παρατηρούνται στις μέσες τιμές ανά κλάση, στις τέσσερις πρώτες ερωτήσεις, η ηλικία δεν φαίνεται να παίζει στατιστικά κανένα σημαντικό ρόλο.

Για το φύλο χρησιμοποιήσαμε το μη παραμετρικό test “Mann-Whitney” και τον πίνακα μέσων τιμών ως εργαλεία για να δούμε αν ο τρόπος που απαντάνε οι άντρες είναι διαφορετικός από αυτόν των γυναικών. Σημαντικές διαφορές προκύπτουν μόνο για την ερώτηση 1.1.2 αφού ο δείκτης σημαντικότητας είναι $\alpha=0.00 < 0.05$ και άρα οι άντρες έχουν συναναστραφεί περισσότερο απ' ό,τι οι γυναίκες με άτομα που έχουν υπάρξει θύματα του trafficking.

Από τα αποτελέσματα των μη παραμετρικών test, παρατηρούμε ότι η εκπαίδευση και η οικογενειακή κατάσταση του δείγματος δεν καθόρισε τον τρόπο που απάντησε στις συγκεκριμένες ερωτήσεις, αφού όλοι οι δείκτες σημαντικότητας $\alpha > 0.05$ είναι μεγαλύτεροι από 0.05. Μεγάλες διαφορές υπάρχουν στις μέσες τιμές των βαθμολογιών των κατόχων διδακτορικού, αλλά το δείγμα σε αυτή την κλάση είναι πολύ μικρό για να μπορεί να εξαγεί κανείς σαφή συμπεράσματα.

Τέλος, στους ελέγχους με κριτήριο τον τομέα εργασίας κάθε συμμετέχοντα στην έρευνα, τα αποτελέσματα στις ερωτήσεις 1.1.1, 1.1.3 και 1.1.4 δεν εξαρτώνται από τον τόπο εργασίας με εξαίρεση την ερώτηση 1.1.2. Από τους μέσους όρους προκύπτει ότι οι εργαζόμενοι στους Ο.Τ.Α αλλά και αυτοί που δήλωσαν “άλλο”, έχουν πολύ μικρή επαφή με άτομα που έχουν υπάρξει θύματα του trafficking.

Η δεύτερη συσχέτιση, της μεταβλητής της διαχείρισης του trafficking εξετάσθηκε βάσει των κάτωθι ερωτήσεων:

2.1.1. Κατά πόσο οι διάφορες μονάδες και υπηρεσίες είναι αρωγοί στην ενημέρωση του κοινωνικού συνόλου για θέματα trafficking;

2.1.2. Γνωρίζετε κατά πόσο τα όργανα ή τμήματα της υπηρεσίας σας, τα οποία σχετίζονται έμμεσα ή άμεσα με τη διαχείριση του trafficking, ανταποκρίνονται στο έργο τους;

2.1.3. Πιστεύετε ότι η συμβουλευτική υποστήριξη που παρέχεται από τις υφιστάμενες δομές και υπηρεσίες στις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες σχετικά με το trafficking, είναι επαρκής;

2.1.4. Πιστεύετε ότι οι υπηρεσίες και οι δομές παροχής προστασίας στα θύματα του trafficking ανταποκρίνονται αποτελεσματικά;

Στις ερωτήσεις της κοινωνικής διάστασης για την διαχείριση του trafficking, οι συμμετέχοντες έδωσαν μικρές βαθμολογίες σε όλες τις ερωτήσεις. Συνολικά οι μέσοι όροι των βαθμολογιών αυτής της κατηγορίας είναι «κάτω του μετρίου», με το 50% των ατόμων να μην πιστεύουν ή να πιστεύουν λίγο ότι οι διάφορες υπηρεσίες είναι αρωγοί στην ενημέρωση του κοινωνικού συνόλου για το trafficking. Οι περισσότεροι είχαν μέτρια ή λίγη γνώση για το αν κάποια όργανα ή τμήματα της υπηρεσίας όπου απασχολούνται σχετίζονται με τη διαχείριση του trafficking. Οι απαντήσεις δεν διαφοροποιήθηκαν ούτε για τις ερωτήσεις 2.1.3. και 2.1.4.

Από τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, φαίνεται ότι, το φύλο επηρεάζει τις απαντήσεις για την ερώτηση 2.1.2, δηλαδή οι άντρες γνωρίζουν περισσότερο από τις γυναίκες αν όργανα ή τμήματα την υπηρεσίας όπου απασχολούνται σχετίζονται με τη διαχείριση του προβλήματος και ανταποκρίνονται στο έργο τους. Επιπροσθέτως, οι έγγαμοι, αν και δίνουν χαμηλές βαθμολογίες στην ερώτηση 2.1.3, πιστεύουν περισσότερο από τους άγαμους ότι η συμβουλευτική υποστήριξη που παρέχεται από τις υφιστάμενες δομές και υπηρεσίες στις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες σχετικά με το trafficking, είναι επαρκής. Τέλος, οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες παροχής προστασίας, δίνουν σαφώς μεγαλύτερες βαθμολογίες σε σχέση με τους υπόλοιπους εργαζόμενους και άρα αποδέχονται περισσότερο από τους άλλους το νόημα των ερωτήσεων 2.1.2 , 2.1.3 , 2.1.4. Τέλος, η ηλικία και η εκπαίδευση δεν επηρεάζουν καθόλου τα αποτελέσματα των απαντήσεων, αφού οι δείκτες των παρατηρούμενων επιπέδων σημαντικότητας είναι μεγαλύτεροι από 0.05.

Η τρίτη συσχέτιση της μεταβλητής της διαχείρισης των πρακτικών αντιμετώπισης του trafficking εξετάσθηκε βάσει των κάτωθι ερωτήσεων:

3.1.1. Πιστεύετε ότι οι πρακτικές για το trafficking, που εφαρμόζονται μέχρι τώρα στη χώρα μας, είναι επαρκείς για την αντιμετώπιση θεμάτων ψυχικής και σωματικής υγείας καθώς και επανένταξης των θυμάτων στον κοινωνικό ιστό;

3.1.2. Κατά πόσο πιστεύετε ότι οι μαρτυρίες των θυμάτων προς κοινωνικούς και διοικητικούς λειτουργούς που σχετίζονται με το trafficking μπορούν να χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικά για τη διαμόρφωση πρακτικών αντιμετώπισης;

3.1.3. Πόσο πιστεύετε ότι η κοινωνική διαφθορά στη χώρα μας επηρεάζει την εφαρμογή πρακτικών αντιμετώπισης για το trafficking;

3.1.4. Σε τι βαθμό πιστεύετε ότι οι πρακτικές αντιμετώπισης του trafficking πρέπει να εφαρμόζονται τόσο στις χώρες προέλευσης όσο και στις χώρες προορισμού των θυμάτων;

Για την ερώτηση 3.1.1, το 75% του δείγματος πιστεύει ότι οι πρακτικές για το trafficking που εφαρμόζονται μέχρι τώρα στη χώρα μας, είναι από «καθόλου έως μέτρια» επαρκείς για την αντιμετώπιση θεμάτων ψυχικής και σωματικής υγείας καθώς και επανένταξης των θυμάτων στον κοινωνικό ιστό. Ενώ η συντριπτική πλειοψηφία έχει την «αρκετά ως πολύ» άποψη ότι οι

πρακτικές αντιμετώπισης του trafficking πρέπει να εφαρμόζονται τόσο στις χώρες προέλευσης όσο και στις χώρες προορισμού των θυμάτων. Οι συμμετέχοντες δείχνουν να ενστερνίζονται επίσης το θέμα των ερωτήσεων 3.1.2 και 3.1.3 αφού οι μέσες τιμές των απαντήσεων ήταν 3,84 και 3,91 αντίστοιχα πολύ κοντά στο 'αρκετά'.

Για την ερώτηση 3.1.1, οι έγγαμοι άντρες, υπάλληλοι παροχής υπηρεσιών προστασίας, ενστερνίζονται περισσότερο ότι οι πρακτικές για το trafficking που εφαρμόζονται μέχρι τώρα στη χώρα μας είναι επαρκείς για την αντιμετώπιση θεμάτων ψυχικής και σωματικής υγείας καθώς και επανένταξης των θυμάτων στον κοινωνικό ιστό, σε σχέση με τις άγαμες γυναίκες και αυτούς που δουλεύουν στους Ο.Τ.Α. και τις Μ.Κ.Ο.

Η ερώτηση 3.1.2. δεν φαίνεται να συνδέεται στατιστικά σημαντικά με κάποιο δημογραφικό στοιχείο ενώ για τις ερωτήσεις 3.1.3 και 3.1.4 οι απαντήσεις επηρεάζονται στατιστικά από το φύλο και τον τομέα εργασίας. Οι γυναίκες και οι υπάλληλοι στους Ο.Τ.Α. και τις Μ.Κ.Ο. πιστεύουν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι η κοινωνική διαφθορά στη χώρα μας επηρεάζει την εφαρμογή πρακτικών αντιμετώπισης για το trafficking και ότι οι πρακτικές αντιμετώπισης πρέπει να εφαρμόζονται τόσο στις χώρες προέλευσης όσο και στις χώρες προορισμού των θυμάτων, απ' ότι οι άντρες και οι εργαζόμενοι σε υπηρεσίες παροχής προστασίας. Η ηλικία και η εκπαίδευση ήταν στατιστικώς μη σημαντικές για όλες τις ερωτήσεις αυτής της διάστασης.

4.4. Συμπεράσματα της έρευνας

Τα συμπεράσματα από τη βιβλιογραφική και διερευνητική μελέτη σχετικά με το φαινόμενο της διακίνησης ανθρώπων στη χώρα μας μπορούν να συνοψιστούν στα κάτωθι σημεία:

- Η παράνομη μετανάστευση συμβάλλει στη διόγκωση του προβλήματος. Δεν είναι επαρκές το νομικό πλαίσιο της χώρας μας για την αντιμετώπισή του.
- Η επικρατούσα οικονομική κρίση επηρεάζει τη συνεργασία με άλλες χώρες.
- Δεν είναι επαρκής η διάθεση κρατικών οικονομικών πόρων για υλοποίηση και στελέχωση κατάλληλων υποδομών στήριξης και αρωγής των θυμάτων.
- Το νομοθετικό πλαίσιο της Ελλάδας είναι μεν επικαιροποιημένο, ωστόσο σύμφωνα και με τις πρόσφατες προαναφερόμενες εκθέσεις η εφαρμογή του από τα εκτελεστικά όργανα παρουσιάζεται ανεπαρκής.
- Η ενημέρωση μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων ανηλίκων και εφήβων είναι ελλιπής έως ανεπαρκής.
- Οι επικρατούσες ασαφείς πολιτικές συνθήκες στη χώρα μας επηρεάζουν αρνητικά τη διαχείριση του trafficking.
- Η έλλειψη συντονισμού των πολιτικών μεταξύ εμπλεκόμενων φορέων και υπηρεσιών και των διασυννοριακών υπηρεσιών επηρεάζει τη διαχείριση του trafficking.

5. Ανασχεδιασμένες προτάσεις και στρατηγικές διαδικασίες αποτελεσματικής αντιμετώπισης και διαχείρισης του trafficking στην Ελλάδα

5.1. Εφαρμογή προσανατολισμένων σε έργα οργανωτικών και λειτουργικών διαρθρώσεων

Για την υπέρβαση των συμβατικών δομών οργάνωσης των αρμοδίων ελληνικών υπηρεσιών που μέχρι σήμερα επωμίζονταν την αντιμετώπιση κοινωνικών, εγκληματικών ενεργειών-παρεκτροπών, όπως το trafficking, προτείνεται ο καθορισμός ενός οργανωτικού σχήματος που θα εμφανίζει ως βάση μια σύνθετη Μητρική Οργάνωση (Matrix Organization). Η ουσία της Οργάνωσης αυτής είναι η σύζευξη τριών διαστάσεων, της εξειδικευμένης διάστασης έργου (Project Dimension), της υποστηρικτικής λειτουργικής διάστασης (Functional Dimension) και τέλος της διάστασης της γεωγραφικής κατάτμησης σε ενιαίες επιχειρησιακές δραστηριότητες (Geographical Segmentation Dimension). Έτσι, επιτυγχάνεται από τη μια μεριά η δημιουργία εξειδικευμένων ομάδων έργου (Project teams) με ένα ευρύ φάσμα σύνθεσης ειδικών γνώσεων και δεξιοτήτων που να εμφανίζουν αποτελέσματα γρήγορα και μετρήσιμα, και από την άλλη η ανάπτυξη και η στήριξη των ομάδων αυτών με νέες, αλλά και αναδιαρθρωμένες Διευθύνσεις, οι οποίες θα είναι σε θέση, με βάση την τελευταία προαναφερθείσα διάσταση, να διεισδύσουν στις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής που τους ενδιαφέρει και να τις αντιμετωπίσουν ανάλογα (Burke, R., 1999, Frese E., 1998). Τελική στόχευση της όλης αυτής οργανωτικής προσπάθειας είναι το ίδιο το trafficking να καταστεί από έγκλημα «χαμηλού κινδύνου- υψηλού κέρδους» σε έγκλημα «υψηλού κινδύνου- χαμηλού κέρδους» (Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, Σχέδιο ΙΛΑΡΕΙΑ, ανάκτηση 2014).

5.2. Πρόταση στοχευμένης επικοινωνιακής πολιτικής

Απώτερος στόχος της επικοινωνιακής πολιτικής που θα πρέπει να εφαρμοστεί στην Ελλάδα για την αντιμετώπιση του trafficking, είναι να ενδυναμωθεί η επικοινωνιακή ποιότητα έτσι ώστε να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των πρακτικών αντιμετώπισής του. Η ενδυνάμωση της επικοινωνιακής ποιότητας συνεπάγεται την επίτευξη ενός επιπέδου επικοινωνίας με στοχευμένες ομάδες, στις οποίες θα επικεντρωθεί εγκαίρως και αποτελεσματικά. Για το σκοπό αυτό κρίνεται απαραίτητη η δημιουργία εξειδικευμένης Γραμματείας ή η οργανωτική ενίσχυση της ήδη υπάρχουσας, η οποία θα ασκεί ποιοτική επικοινωνιακή πολιτική σε θέματα καταπολέμησης της διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων στην Ελλάδα.

6. Συμπεράσματα - Προτάσεις

Η παρούσα έρευνα έδειξε ότι είναι πολύ δύσκολη η αντιμετώπιση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων σε επίπεδο χώρας, μονομερώς. Στην Ελλάδα, η εφαρμογή των πρακτικών διαχείρισης του trafficking τόσο σε επίπεδο στρατηγικών όσο και σε αυτό των επιχειρησιακών δράσεων, παρουσιάζεται ανεπαρκής. Ενώ σε θεωρητικό επίπεδο φαίνεται να οργανώνονται, προωθούνται και υλοποιούνται προγράμματα πρακτικών αντιμετώπισης και διαχείρισης του trafficking, ουσιαστικά σε πρακτικό επίπεδο το σύστημα παρουσιάζει τρωτά σημεία. Επίσης, αν και τα οικονομικά κονδύλια που χορηγούνται για την πρόληψη και αντιμετώπιση του trafficking στην Ελλάδα από την Ευρωπαϊκή Ένωση φαίνεται να απορροφούνται επαρκώς μέσω υλοποίησης προγραμμάτων, εντούτοις δεν εμφανίζονται επίσημα αποτελέσματα τα οποία να ελέγχουν και να αξιολογούν αντικειμενικά την υλοποίηση των προγραμματισμένων δράσεων κατά του trafficking. Από την έρευνα, οδηγήσαμε επίσης στο συμπέρασμα ότι όσον αφορά το trafficking στην Ελλάδα, δεν έχει αναπτυχθεί ένα συνεχές και κυρίως προσανατολισμένο πάνω σε έργα στρατηγικό σχέδιο, το οποίο να εφαρμόζεται, να επικαιροποιείται και να προσαρμόζεται στα δεδομένα της χώρας σύμφωνα με τις μεταβολές και τις εξελίξεις που παρουσιάζονται στο φαινόμενο αυτό. Ειδικότερα, η επικοινωνιακή πολιτική σε θέματα που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων φαίνεται να κινείται σε εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο, καθώς το κοινωνικό σύνολο δεν παρουσιάζεται ενημερωμένο σχετικά με το θέμα, όπως συμπεράναμε και από δειγματοληπτικά στοιχεία της έρευνας.

Οδηγούμεστε από την παρούσα έρευνα στις εξής προτάσεις για τη βελτιστοποίηση και αποτελεσματικότητα της αντιμετώπισης του trafficking στην Ελλάδα:

- Συνεχής ενημέρωση και εκπαίδευση οργάνων και υπηρεσιών δίωξης του trafficking.
- Ενίσχυση και έλεγχος διασυνοριακής συνεργασίας. Θα πρέπει να ενισχυθεί η ήδη υπάρχουσα διασυνοριακή συνεργασία με τις εμπλεκόμενες χώρες τόσο σε επίπεδο ανθρώπινου δυναμικού όσο και σε επίπεδο ανταλλαγής γνώσεων, εμπειριών και εφαρμοσμένων αποδοτικών πρακτικών.
- Τεχνογνωσία άλλων χωρών. Απαραίτητη κρίνεται η υιοθέτηση τεχνογνωσιών και τεχνολογιών που εφαρμόζουν άλλες χώρες και κρίνονται αποτελεσματικές στη διαχείριση και αντιμετώπιση του προβλήματος.
- Αντιμετώπιση παράνομης μετανάστευσης. Θα πρέπει να γίνεται καλύτερος συντονισμός και συνεργασία των κρατών στα οποία παρουσιάζεται εντονότερο το πρόβλημα της παράνομης μετανάστευσης και τα οποία αποτελούν τις πρώτες πύλες εισόδου στη δυτική Ευρώπη και σε άλλους προορισμούς.
- Ενίσχυση νομοθετικού πλαισίου για το trafficking. Το trafficking θα πρέπει να αντιμετωπιστεί ως έγκλημα και να ποινικοποιηθεί με τις αυστηρότερες των ποινών.

- Υλοποίηση και εφαρμογή Διακρατικού στρατηγικού σχεδίου δράσης. Θα πρέπει να υλοποιηθεί από αρμόδιους και να εφαρμοστεί από κάθε χώρα ένα κοινό σχέδιο στρατηγικής συγκεκριμενοποιημένων κοινών δράσεων.
- Καταγραφή εμπειριών. Θα πρέπει να καταγράφονται σε αρχεία, τόσο οι εμπειρίες των θυμάτων του trafficking όσο και των άμεσα ή έμμεσα εμπλεκόμενων με αυτό.
- Ενδυνάμωση εγκαταστάσεων παροχής βοήθειας. Προτείνεται η ενδυνάμωση των εγκαταστάσεων που είναι αρωγοί στα θύματα του trafficking, (είτε μέσω διάθεσης επιπλέον μονάδων, είτε με την περαιτέρω επάνδρωση των ήδη υπάρχουσών), με τη συνεχή εκπαίδευση και εξειδίκευση του προσωπικού, έτσι ώστε αυτό να μην παραμένει με παρωχημένες γνώσεις και καταρτίσεις πάνω στο αντικείμενο.
- Επικοινωνία: ενημέρωση- ευαισθητοποίηση. Θα πρέπει να δραστηριοποιηθούν, σε συνεχή βάση, τα Μ.Μ.Ε. (έντυπα και ηλεκτρονικά), τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, το διαδίκτυο και να γίνει κοινοποίηση εγγράφων σε δημόσιους φορείς έτσι ώστε να ενημερώνεται ο κοινωνικός ιστός για πιθανά σεμινάρια, προγράμματα, δράσεις, εκδηλώσεις και άλλες δραστηριότητες που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων.
- Επιθεώρηση- Αξιολόγηση- Συντονισμός. Σύσταση ομάδας ελεγκτών, η οποία θα επιθεωρεί με συχνούς ελέγχους την εφαρμογή των εκπαιδευτικών- επιμορφωτικών προγραμμάτων και όλων των δράσεων κατά του trafficking. Στη συνέχεια, θα αξιολογείται η αποτελεσματική εφαρμογή των παραπάνω.
- Εξεύρεση νέων οικονομικών πόρων. Προτείνεται η εξεύρεση νέων οικονομικών πόρων, πέραν των ήδη διατιθέμενων, για την ενίσχυση τομέων που διαχειρίζονται το πρόβλημα στη χώρα μας.
- Ανάπτυξη συνεχούς και κυρίως προσανατολισμένου πάνω σε έργα στρατηγικού σχεδίου, το οποίο θα εφαρμόζεται, θα ενημερώνεται και θα προσαρμόζεται στα δεδομένα της χώρας, σύμφωνα με τις μεταβολές και τις εξελίξεις που παρουσιάζονται στο τομέα του trafficking.
- Αναβάθμιση διακρατικού συντονισμού και διαδικασιών, ώστε να υπάρχει ταχύτητα ανταπόκρισης στη συνεργασία με διεθνείς ευρωπαϊκούς οργανισμούς δίωξης.

Ευελπιστούμε ότι, η παρούσα εργασία μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ενδιαφέροντος σε μελλοντικούς ερευνητές, καθώς και εφελκτήριο εφαρμογής των καινοτόμων έργων και προτάσεων που παραθέτει για περαιτέρω επεξεργασία από εμπλεκόμενους φορείς και υπηρεσίες, συναφείς με το trafficking, σε κρατικό επίπεδο. Έτσι θα συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη διαχείριση, αντιμετώπιση και ει δυνατόν πάταξη του μείζονος αυτού ψυχο-κοινωνικού, οικονομικού και πολιτικού, διεθνικού προβλήματος.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσσον

- Αγορίτσα Χ., Γκερμότση Β., (επιμ.) κ. ά. (2011). Οδηγός εφαρμογής του προτύπου συστήματος ένταξης της ισότητας των φύλων (ΣΕΙΦ) στις πολιτικές των περιφερειών, για το έργο *Δημιουργία Μεθοδολογιών και Εργαλείων Ένταξης, Παρακολούθησης και Ελέγχου της Διάστασης της Ισότητας των Φύλων σε όλες τις Δημόσιες Πολιτικές*. Ανάκτηση 30 Οκτωβρίου 2014 από: http://www.isotita.gr/var/uploads/PROKHYXEIS/3.1.3%20PROTYPO%20GM/ODIGOS-GM_PERIFEREIES.pdf
- Αναγνώστου Ν. & Κανδύλα Α., (2015). Καταπολεμώντας τις νέες μορφές εμπορίας σε παιδιά Ρομά, Εθνική Έκθεση Ελλάδα, ΕΛΙΑΜΕΠ, Ανάκτηση 12 Οκτωβρίου 2015 από: <http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2015/03/CONFRONTGR1.pdf>
- Βαρτελάτου Ρ., (2013). Human Trafficking. Μια σύγχρονη μορφή δουλείας. Ανάκτηση 12 Οκτωβρίου 2014 από: <http://psychografimata.com/3165/human-trafficking/>
- Βουλή των Ελλήνων, (2013). Περίοδος ΙΕ΄ – Σύνοδος Β΄, Διαρκής Επιτροπή Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, *Νόμος 4216/2013*.
- Γραφείο για την παρακολούθηση και την καταπολέμηση της εμπορίας και διακίνησης ανθρώπων, Έκθεση για την Εμπορία και Διακίνηση Ανθρώπων 2014, Ανάκτηση 13 Οκτωβρίου 2015 από: http://photos.state.gov/libraries/greece/325288/pdf/Greece_Final_Published_TIP_Report_GREEK.pdf,
- Δεσφινιώτου Ρ. (1999). *Εμπορία ανθρώπων: Συνοπτική περιγραφή της γενικής κατάστασης στην Ελλάδα κατά το έτος 1999*, Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, Αθήνα.
- Δημητρίου Μ., (2014). Γυναίκες με το τραύμα του trafficking. Ανάκτηση 23 Δεκεμβρίου 2014 από: <http://www.sigmalive.com/simerini/news/social/565023>
- Ελληνική Αστυνομία, (2005). *Τα εγκληματικά δίκτυα στην Ελλάδα, Ετήσια Έκθεση για το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα, έτους 2004*, Μάιος, σελ. 10-14, σελ. 26-27.
- Εμπορία των ανθρώπων – Trafficking, 2012. Ανάκτηση 30 Οκτωβρίου 2014 από: <http://www.iloveithaki.gr/2012/07/21/%CE%B5%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1%CE%B1%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%8E%CF%80%CF%89%CE%BD-trafficking/>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων, (2014). Ανάκτηση 17 Οκτωβρίου 2014 από: <http://news.in.gr/world/article/?aid=1231356599>
- Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίου Δικαίου, UNICEF & Διακοινοβουλευτική Ένωση, Η καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης και εμπορίας παιδιών. Ανάκτηση 5 Νοεμβρίου 2014 από:

- <http://gr.eplo.eu/epsilonpiotathetaepsilonomegarhoetasigmaeta.html>
- Κόφφας, Σ., (2011). Σχέδιο λειτουργίας κοινωνικής υπηρεσίας για ανήλικους ασυνόδευτους αλλοδαπούς στο Μόναχο της Γερμανίας, Αθήνα, *Κοινωνική Εργασία*, 102, σελ. 95-110.
- Λάγγαρη, Π., (2008). Trafficking: Το δουλεμπόριο του 21ου αιώνα. Ανάκτηση 12 Νοεμβρίου 2013 από: http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t46/t46_06.html
- Λάζος, Γρ. (2002). *Πορνεία και Διεθνική Σωματεμπορία στη σύγχρονη Ελλάδα - Η εκδιδόμενη*, Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτης, σελ. 127, υποσ. 143.
- N4198/2013. Πρόληψη και καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και προστασία των θυμάτων αυτής και άλλες διατάξεις, *ΦΕΚ Α' 215/11.10.2013*.
- Ξυγκάκη, Ζ., & Σαμαντούρα, Β., (2013). *Human Trafficking. Το σύγχρονο Δουλεμπόριο*, Ερευνητική εργασία Α' τετραμήνου, σελ. 33-35.
- Ρούσος, Π.Λ., Τσαούσης Γ., (2011). *Στατιστική στις Επιστήμες της Συμπεριφοράς με τη Χρήση του SPSS*, Αθήνα, Εκδόσεις Τόπος.
- Σαγγανά Δ., & Βλαδιμήροβις Μ., (2010). *Σωματεμπορία: Πελάτες – καταναλωτές, γυναίκες-προϊόντα*. Ανάκτηση 20 Δεκεμβρίου 2014 από: <https://entosfylou.wordpress.com/category/trafficking>
- Ταμιχτσής Ι., (2008). Το έγκλημα της παράνομης διακίνησης και εκμετάλλευσης ανθρώπων. Μια συνοπτική παρουσίαση του ζητήματος, *Ποιν.Δικ.* 10/2008.
- Τουλούμη Γ., *Παγκόσμια Πορεία Γυναικών Ενάντια στη φτώχεια και στη βία*, Εισήγηση της Φεμινιστικής Πρωτοβουλίας Ενάντια στην Καταναγκαστική Πορνεία Αλλοδαπών Γυναικών του Φεμινιστικού Κέντρου Αθήνας. Ανάκτηση 03 Ιανουαρίου 2015 από: http://www.poreiagynaikon.gr/idrytiko/idr_33.htm
- Το Χαμόγελο του Παιδιού, (2013). Ευρωπαϊκό έργο “VICTOR” κατά της εμπορίας παιδιών στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Ανάκτηση 3 Μαρτίου 2015 από: <http://www.hamogelo.gr/24-1/1539/Xekinhse-h-ylopoihs-toy-eyropaikoy-ergoy-VICTOR-kata-ths-emporias-poidion-sthn-perioxh-ths-Notioanatolikhs-Eyrophs>
- Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, Ελληνική Αστυνομία «Σχέδιο δράσης "ΙΛΑΕΙΡΑ"». Ανάκτηση 4 Ιανουαρίου 2015 από: http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1717&Item
- Υπουργείο Εξωτερικών - Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων: Προγράμματα ΥΔΑΣ, Πρόγραμμα «Δράσεις Πρόληψης και Υποστήριξης Θυμάτων Παράνομης Διακίνησης και Εμπορίας». Ανάκτηση 10 Ιανουαρίου 2015 από: <http://www.isotita.gr/index.php/docs/85>
- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: Δικαιώματα του Παιδιού. Ανάκτηση 15 Οκτωβρίου 2015 από: <http://www.opengov.gr/ministryofjustice/?p=5971>

Φραγκέτη, Κ., & Κροκίδα, Μ., Νομική προσέγγιση της βίας κατά των γυναικών. Ανάκτηση 12 Φεβρουαρίου 2015 από: <http://www.dstripolis.gr/content/νομική-προσέγγιση-της-βίας-κατά-των-γυναικών>

Ξενόγλωσση

Bishop, Y. M., Finberg, S. E. and Holland, P. W., (2007). *Discrete Multivariate Analysis: Theory and Applications*, New York: Springer Science and Business Media Publishing.

Burke, R., (1999). *Project Management, Planning & Control Techniques*, NY: John Wiley & Sons Ltd.

Emke-Poulopoulos I., (2001). *Trafficking in Women and Children: Greece, a country of destination and trans*, MMO Working Paper No. 2.

Eurostat, (2014). Trafficking in Human beings. Ανάκτηση 12 Δεκεμβρίου 2014 από: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-isnew/news/news/docs/20141017_working_paper_on_statistics_on_trafficking_in_human_beings_en.pdf

Friesendorf, C., (Ed.), (2009). *Strategies against Human Trafficking: The Role of the Security Sector*, Vienna and Geneva, Study Group Information.

Frese, E., (1998). *Grundlagen der Organisation : Konzept- Prinzipien - Strukturen*, 7 Aufl., Wiesbaden, Verlag Gabler.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. and Anderson, R.E., (2010). *Multivariate Data Analysis*, 7th Edition, Englewood, New Jersey: Prentice Hall Higher Education.

Hodge, D., (2008), Sexual Trafficking in the United States: A Domestic Problem with Transnational Dimensions, *Social Work*, 53 (2), pp. 143-152.

Jeong-Yeoul, K., (2010). *The EU's Fight against Trafficking in Human Beings for the Purpose of Sexual Exploitation: Recent Legislation and Measures, and Focal Points Requiring Attention*, Diss. Masaryk University.

Karakatsanis, N., M., and Swarts J., (2003). Migrant Women, Domestic Work and the Sex Trade in Greece: A Snapshot of Migrant Policy in the Making, *Greek Review of Social Research*, 110, pp. 239-270.

Konrad, H., (2002). Trafficking in Human Beings: The Ugly Face of Europe, *Helsinki Monitor*, 13, 3 pp. 260-271.

Kotrla, K. (2010). Domestic Minor Sex Trafficking in the United States, *Social Work*, 55 (2), pp.181-187.

Palermo Protocol, (2000). Ανάκτηση 17 Οκτωβρίου 2014 από: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/ProtocolTraffickingInPersons.aspx>

- Phongpaichit, P., (1997). Trafficking in children: Prevention before victimization. *Trafficking in Migrants*, 17, December 1997/January 1998, pp.94-96.
- U.S. Department of State, Trafficking in Persons Report 2014, Ανάκτηση 20 Οκτωβρίου 2015 από: <http://www.state.gov/documents/organization/226846.pdf>
- Patton, M., (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*, Beverly Hills, CA: Sage.
- Triandafyllidou A., (2009). Greek Immigration Policy at the Turn of the 21st Century. Lack of Political Will or Purposeful Mismanagement? *European Journal of Migration and Law*, 11, pp. 159-77.
- Winrock International, (2002). Prevention of Domestic Violence and Trafficking in Humans, *Training Manual*, Ukraine: Kyiv, pp. 161.